

NILS KEYLAND, VERMLANNIN SUOMALAISTEN SUURI TUTKIJA

"Kandidaatti Keylandin on onnistunut monilta eri taholta koota ja lähettää Nordiska museettiin noin 30 (kolmekymmentä) hevoskuormaa kaikealaisia etnograafisia esineitä, yhteensä noin 2.000 numeroa."

Näin kuvaa rovasti C.V. Bromander Vermlannista v. 1901 sitä suurenmoista työtä, mitä Tukholman Nordiska Museettiin intendentti Nils Keyland oli tehnyt pelastaakseen Vermlannin suomalaisten esineitä ja muistoja heidän kulttuuristaan.

Oli kokonaan rovasti Bromanderin ansiota, että Nils Keyland saatiin mukaan siihen kulttuurihistorialliseen pelastustyöhön, jonka Artur Hazelius oli käynnistänyt perustamalla Nordiska Museetin v. 1873. Museon tehtävänä oli koota esineitä ja muita muistoja Ruotsin ja Pohjoismaiden eri kolkilta, eritoten katoavaa talonpoikauskulttuuria, mutta myös esineitä muista yhteiskuntaluokista.

Vermlannin osuus tässä suurisuuntaisessa työssä oli Bromanderille tärkeää, ja siksi hän kääntyi tohtori Hazeliuksen puoleen ehdot-

Fil.lis., kirjastonhoitaja, Stig Appelgren on vuodesta 1970 toiminut Tukholmassa Nordiska Museetin kirjastossa ja on tässä työssään tutustunut mm. Nils Keylandin Vermlannin suomalaisia koskevaan laajaan kokoelmaan.

taen että Keylandille annettaisiin tehtäväksi koota Vermlannin esineitä, eritoten Vermlannin suomalaiskulttuurin muistoja.

Näin Bromander esitteli Keylandin:

"Monipuolisesti lahjakas yleisnero, jolla on laajat tiedot: kielimies, matemaatikko, piirtäjä, runoilija, musikaalinen. Vermlannissa ei kukaan tuntene suomalaisväestön oloja paremmin kuin hän."

Toisessa kirjeessä Bromander tähdensi Keylandin suomalaista alkuperää - Keylandin äiti oli omaa sukua Kailainen, ja äidin mukaan Keyland oli muuttanut nimensä, isän nimi oli Nils Olsson. Tärkeää oli "hänen suomalainen alkuperänsä ja jo lapsuudesta peräisin oleva suuri perehtyneisyytensä suomalaisuutujen oloihin. Tämä viimeksimainittu seikka sekä hänen suomalainen tyyppinsä, yksinkertainen olemuksensa sekä suuri kykynsä olla kanssakäymisessä rahvaan kanssa sekä saavuttaa sen suosio tekevät hänet erikoisen sopivaksi tähän työhön".(6/5 1898).

Nils Keyland (1867 - 1924) oli köyhän per-

heen poika. Hän sai kansakoulun jälkeen opiskella Arvikan koulussa, jonka jälkeen hän suoritti ylioppilastutkinnon Karlstadissa v. 1888. Uppsalan yliopistossa hän opiskeli mm. pohjoismaisia kieliä ja valmistui fil. kandidaatiksi v. 1890. Tämän jälkeen hän lähti ulkomaille tullakseen opettajaksi. Mutta siirtolaisena olo Yhdysvalloissa mursi hänen voimansa: hän oli vuoron perään tavallisenä työläisenä ja korkeakoulun opiskelijana, lopulta opettajana. Ylirasittuneena hänen oli pakko palata Ruotsiin.

Tällöin rovasti Bromander muutti hänen

käveli n. 3000 km. Ei ollut teknillisiä välineitä, ei tutkimustyöhön eikä esineitten kuljettamiseen määränpäähän, suomalaistuvista lähimmälle yleisten kulkuneuvojen asemalle.

Mutta Keyland ryhtyi ryöhön. Ja ne suuret odotukset, mitä Bromander oli kohdistanut häneen, täyttyivät täydellisesti.

"Monista esineistä hän on koonnut täydellisiä sarjoja, joten on mahdollista seurata jonkun esinetyypin kehitystä aina 1500- ja 1600-luvulta saakka meidän päiviimme asti. Esim. kaappeja on monenlaisia vanhimmasta mallista, joka oli koverrettu pölkky - aina kustavilaisen ajan ylellisiin kaappei-

Kaskiviljelyä Vermilannissa. (Kuva: Nils Keyland. Nordiska Museet n:o 586 N.f.)

elämänsä kulun. Nils Keyland oli itsekin tarjotusta työstä kiinnostunut. Silloiset Vermilannin suomalaismetsissä vallineet ulkonaiset olosuhteet olivat hankalat tutkimusmatkoja tekeville. Ei ollut vielä kunnollisia teitä. Keylandin oli käveltävä ja vuosien mittaan hän

hin. On kirstuja, tusinoittain kehrukoneita, kyntelikköjä, puuastioita, lyijykunoita, puntareita ja paljon muuta" Bromander kirjoittaa.

Mutta Keyland ei omistanut työtään vain kansan aineellisen elämän tallentamiseen.

Hän keräsi myös henkistä perinnettä: satuja, taruja, arvoituksia, lauluja, sävelmiä. Sen li-

vat yhtä laitosta. Ohjelmatoiminnallaan Skansenin suomalaistuvissa Keyland yritti

Talvella naiset kehräsivät takan äärellä. Lapset vuolivat tikkuja, joita käytettiin valaistukseen. Bjurbäcka 1910. (Kuva Nils Keyland. Nordiska Museet n:o 15, Å.u.)

säksi hän piirsi ja valokuvasi. Piirroksia on noin 2.000.

Keylandin päämääränä oli myös saada suomalaistupa Tukholman Skanssenille, jonka Hazelius oli perustanut v. 1891 maailman ensimmäisenä ulkoilmamuseona. Tämä hanke toteutui vuosina 1902 - 1904. Näitä n.k. Finngårdenin rakennuksia on viisi: kaksi savutupaa, patsasaitta, luuva-aitta ja peittokota. Merkittävin näistä on savutupasauna. Ilmari Talven mukaan rakennus lienee 1600-luvulta ja on useiden rakennushistoriallisten teosten ansiosta tullut tutuksi koko Euroopan kansatieteellisessä kirjallisuudessa.

Keyland oli Skansenin virkailijankin - vuoteen 1963 Nordiska Museet ja Skansen oli-

luoda suomalaisen ilmapiirin mm. kertomalla juttuja Vermlannin murteella. Näin kerrotaan Skansenin vuosikertomuksessa 1902:

"Tuvan merkillinen sisusta, jossa sakea savu levittäytyy katon alla ja päreitten himmeä valo vain väivoin näkyy, oli omiaan luomaan näiden tarinoiden ympärille omituisen sadunhohteen. Jotta yksinkertainen suomalainen ruoka tulisi havainnollisemmaksi, tarjottiin erikoisia ruokia, jotka kandidaatti Keyland oli itse valmistanut: muttia, kaura- ja ohraryyneistä tehtyä jähmeää taikinamaista puuroa; jauhoista ja puolukoista tehtyä hilloa, jota syötiin raakana kuten pöperökin, joka on vedestä ja jauhoista tehtyä raakaa velliä; leivän asemesta oli n.k. rieskaa ("resk"), joka oli tehty raakaraastetusta perunasta ja jauhoista sekä paistettu uunissa."

Tuohikontin tekoa Bjurbäckenillä 1922. (Kuva Nils Keyland. Nordiska Museet n:o 89, D.b.)

Nils Keyland julkaisi useita teoksia, joiden pohjana olivat hänen omat tutkimuksensa. Suurin niistä on kaksiosainen, n. 350-sivui-
nen kirja Ruotsin kansanomaisista runoista (1919). Keylandin bibliografia, joka julkaistiin v. 1954, on jaettu seuraaviin osiin: maatalous, karjanhoito ja metsänhoito, metsästy-
s ja kalastus, rakennukset, ruoka ja juoma, tulenteko, kulkuneuvot, vuoden ja elämän juhlat, musiikki ja tanssi, leikit, ilveet ja pelit, tarut ja kansanusko, saamelaiset, elämä-
kerralliset muistiinpanot ja arvostelut. Tämä kuvastaa hänen monipuolista tutkimustyötään. Nordiska Museetin arkistossa säilytetään hänen jälke-
enjäättyneitä käsikirjoituksensa, muistiinpanonsa, piirroksensa ja valokuvan-
sa.

Vuonna 1954 Nordiska Museet muisti entis-

tä virkailijaansa julkaisemalla toimituksissaan joukon Nils Keylandin jälke-
enjäättyneitä kirjoituksia, tutkimuksia, piirroksia ja valokuvia, jotka kuvaavat Vermlannin suomalaisten elämää.

Siirtolaisuusinstituutin näyttelyn Ruotsin suomalaisten siirtolaisuudesta ollessa Nordiska Museetissa 6.12.1980 - 17.5.1981, on museo halunnut kunnioittaa Keylandin elämäntyötä liittämällä tähän näyttelyyn suppean osaston, joka esittelee Keylandin Vermlannissa tekemää työtä. Täällä suomalaistutkija lyövät toisilleen kättä, sillä näyttelyssä on mukana eräs kirja, jonka K.A. Gottlund toimitti Vermlannin suomalaisille v. 1821, ja jonka Nils Keyland 1898-99 toi sieltä takaisin Nordiska Museettiin.

Nils Keylandin Nordiska Museetin arkistossa oleva aineisto ja museon varastoissa olevat suomalaisperäiset esineet ovat tutkimukselle tärkeitä ja liian vähän hyväksi käytettyjä.

Nils Keyland, tämä suomalaisperäinen siirtolaistutkimusten edelläkävijä, ansaitsisi tulla paremmin tunnetuksi esi-isiansä vanhassa synnyinmaassa.

Bromander, C. V., Värmland i Nordiska Muséet. Arvika 1901.

Finngården och Rökstugan. /Luettelo, Skansen, kirj. Albert Eskeröd, Gunnar Nordlinger & Christina Westberg/, Stockholm 1973, sekä siellä mainit-

tua kirjallisuutta.

Hämäläinen, Albert, Bostads- och byggnadsskicch hos skogsfinnarna i Mellan-Skandinavien (Nordiska museets handlingar. 23. Stockholm 1945.)

— "—", Keski-Skandinavian suomalaiset. I. Asuntokulttuuri II. Kansanelämän varhaispiirteet. Porvoo & Helsinki 1947.

Keyland, Nils, Folkliv i Värmlands finnmarker. Efterlämnade uppsatser och bilder. (Nordiska museets handlingar. 46. Stockholm 1945), sekä siellä mainittua kirjallisuutta.

Talve, Ilmar, Metsäsuomalaisten rakennuksia Ruotsin ja Norjan museoissa. (Kotiseutu, Helsinki, 1955, s. 140-144.)

The Finn settlement /Skansen, Stockholm. A guide by Albert Eskeröd, Gunnar Nordlinger & Christina Westberg, with a bibliography./ (Stockholm 1973.)

NILS KEYLAND, VÄRMLANDSFINNARNAS STORE UTFORSKARE.

"Knadidat Keyland har - lyckats från vidt skilda håll hopbringa och till Nordiska Muséet öfversända cirka 30 (säger trettio) hästlass etnografiska föremål af allehanda slag, uppgående till omkring 2 000 nummer."

Så skildrar domprost C. V. Bromander i Värmland 1901 det stortartade arbete intendenten vid Nordiska museet i Stockholm, Nils Keyland (1867-1924) hade utfört för att till Nordiska museet samla föremål och traditioner om värmlandsfinnarna: låtar, sägner, gotor mm. Han vandrade c. 3000 km längs oländiga stigar, då vägar saknades, och lyckades frakta föremålen vidare.

Keyland var son av en fattig familj, blev efter folkskola och övrig skola i Arvika student i Karlstad 1888, fil.kand. i nordiska språk i Uppsala 1890. Som emigrant i USA, än vanlig arbetare, än studerande, slutligen lärare, förstörde han sin hälsa och måste återvända till Sverige. I Sverige tog C. V. Bromander kontakt med Artur Hazelius, som 1873 hade grundat Nordiska museet, och rekommenderade Keyland som lämplig att samla in föremål från

det finska Värmland, "ett universalgeni med mångsidig begåning", skrev Bromander bl.s. 1897 till Hazelius om Keyland.

År 1891 hade Hazelius grundat Skansen, världens första friluftsmuseum. Åren 1902-04 skaffade Keyland dit fem värmlandsfinska byggnader, som nu bildar den s.k. Finngården, bl.a. en rökstuga från 1600-talet, som är känd i Europas etnologiska litteratur.

Keyland var även intendent på Skansen och försökte genom programverksamhet göra finnstugorna kända, bl.a. genom att han själv lagade finsk värmlandsmat. Han publicerade många arbeten, grundade på hans egna forskningar, t.ex. om folkslag i Sverige (1919). Nordiska museet gav 1954 ut ett urval av hans uppsatser, "Folkliv i Värmlands finnmarker", där professor Gösta Berg skrev om honom som folkslagsskildrare och där hans bibliografi ingick. I Nordiska museets arkiv finns Keylands anteckningar, fotografier, teckningar.

Albert Hämäläinen har 1945-47 utnyttjat Keylands material för arbeten om bostads- och byggnadsskicch samrt folklivet hos skogsfinnarna i Mellan-Skandinavien.